

La Batalla de l'Ebre: Un riu de sang

Josep Sánchez Cervelló, Pere Clua Micola

Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre
Tarragona, 2005
82 pàgines.

Si girem la vista enrera, envers el passat... i cal fer-ho, cal conèixer-lo, saber el que fórem i d'on venim per comprendre el que som, com som i per què... haurem de constatar, potser, que, dels darrers cent anys, cap esdeveniment ens ha marcat amb més força, amb més duresa, que la guerra civil de 1936-39. No ja a casa nostra, no ja a Catalunya, sinó a tot l'Estat. La guerra civil i els quaranta anys de dictadura. Ens agradi o no, malgrat que una afirmació com aquesta faci mal o, d'altra banda, pugui fer que les generacions més joves ens esgardin amb incredulitat, som molts encara els que ens en sabem i sentim fills; i molts els que ho són sense saber-ho. Manllevant paraules d'un paràgraf de l'obra que avui comentem, les conseqüències de tot allò encara cuegen.

Anys importants, anys decisius en que s'esclafà la legalitat. I, essent així, no resulta gens estrany que hagin generat una quantitat ingent de bibliografia; certament, l'estrany hagués estat el contrari. La caiguda de la monarquia primer, la segona república, la guerra civil i el franquisme. Tot plegat el que fórem, el que foren els nostres pares i avis,

el món que visqueren. Són molts els autors que, amb més o menys encert, cadascun des del seu punt de vista, han intentat explicar-s'ho i explicar-nos-ho. Les passions no s'han apaivagat. Sánchez Cervelló i Clua Micola, en historiar la més cruenta de les batalles d'aquella contesa, ens parlen de riu de sang. Nosaltres, de manera un xic més frívola, i des d'aquesta secció, gosàriem parlar de rius de tinta.

Potser aquell malaurat 18 de juliol ningú, o ben pocs, no podia preveure quines serien les conseqüències de l'aixecament de l'exèrcit; o d'una part d'aquest exèrcit. Potser ningú no imaginava que allò desembocaria en una guerra de gairebé tres anys. Franco, esdevingut ben aviat el cap dels insurrectes, demostrà però que no tenia pressa. I ho demostra a bastament, si més no en aquella paorosa batalla de l'Ebre, una batalla de desgast que durà de juliol a novembre de 1938, una batalla en la qual perderen la vida milers i milers de joves d'ambdós bàndols, en la que la població civil patí penalitats de tota mena, que suposà la destrucció de poblacions senceres. Una batalla en la que la república va jugar les seves darreres cartes en un intent desesperat d'aturar l'avanç i la victòria de les tropes franquistes.

Una batalla, finalment, que tingué lloc ací, a casa nostra, a les comarques de la Terra Alta i la Ribera d'Ebre.

Si tothom doncs hauria de

conèixer el que succeí, estar-ne assabentat, nosaltres amb més motiu encara. La raó és ben senzilla, ho patirem en pròpia carn.

Informació no ens en falta, la bibliografia, com hem dit, és abundant. De tota mena i de totes les ideologies, escrita des de qualsevol punt de vista imaginable. Compendis, biografies, memòries, tractats, manuals, milers i milers de pàgines que poden descoratjar molts en enfrontar-les, en adonar-se de la seva envergadura. Potser doncs llavors agraiem aquest petit llibret, breu, senzill en aparença, mancat de pretensions, però amb tota la qualitat i garantia a que ens té acostumats Sánchez Cervelló. Ell i Clua Micola ens forneixen aquesta vegada la informació bàsica, imprescindible, ens diuen en poc més de vuitanta pàgines el mateix que altres autors en centenars. L'estudi de la batalla sobretot, dels moviments de les tropes, és força acurat. Un text acompanyat d'altra banda de fotografies i d'una magnífica cartografia que fan encara més entenedora l'obra (sis mapes, a diferents escales, dos d'ells de generals de les comarques de l'Ebre, els altres quatre mostrant-nos sectors i moments més delimitats, com puguin ser l'assalt a Pàndols o l'atac des de Vilalba dels Arcs en direcció Puig Gaeta i Corbera d'Ebre). Una obra que ofereix també, per a tots aquells que vulguin aprofundir en el tema, una excel·lent informació bibliogràfica, si bé en cap moment no pot ser qualificada d'exhaustiva. Per a que fos així hagués estat necessari doblar el número de pàgines, més encara potser.

"La Batalla de l'Ebre: Un riu de sang" pot convertir-se doncs en tota una referència; i no pot faltar a la biblioteca dels que desitgin conèixer millor aquells moments tant difícils que hagueren de viure la nostra terra i les nostres famílies. Molt breu sens dubte, però la seva mateixa brevetat fa l'obra recomanable i, gosàriem dir-ho, de lectura obligada.

Neus Pallarès Casals

Notes sobre Bot

Antoni Cortés i Manyà
Bot, 2006
160 pàgines

Tenim a les mans una nova obra de l'Antoni Cortés i Manyà, acompanyada d'una introducció molt emotiva de la Neus Pallarès. De la mateixa manera que en una casa es fa una festa –o bateig– quan ve al món un xiquet, igualment s'ha de celebrar, a nivell comarcal, el naixement d'un llibre. És un esdeveniment, aquest darrer, que no es viu cada dia i hem de valorar la feina ben feta així com el temps i la dedicació que hom hi aboca.

De les seves aportacions cal ressaltar la transcripció d'un dels inventaris notariais que detallen els béns materials de què disposaven les cases benestants. Les ratlles de les *Notes sobre Bot*, d'Antoni Cortés, ens traslladen a moments passats, de vegades no gaire llunyans en el temps, on els objectes personals i d'ús quotidià eren faves comptades entre la majoria de les nostres cases. Aquesta mena de documents originals, així com els diversos contractes d'arrendament que l'Antoni transcriu, ens permeten entrar pel túnel de la Història amb fets reals, vius, que ens demostren que "van passar". Poden, a més, ser-nos útils en un futur com a valuosa eina d'estudi de la Història local i, per analogia, de la Història comarcal.

Però el poble, segons ens narra Cortés, bategava al mateix ritme que el decurs dels esdeveniments històrics del país; no s'escapa de l'efervescència associacionista en els diferents àmbits (des del polític, sindical, lúdic fins a l'esportiu); en temps de guerra els botencs no es deslliuren de les seves crues conseqüències. Pel que fa a l'evolució política els homes i les dones de Bot i el seu consistori veuen i viuen els seus canvis. L'Antoni Cortés no descuida tampoc l'anàlisi de l'evolució econòmica, demogràfica, urbanística i dels transports d'aquesta població terraltina. Treballa sàviament, a més, aspectes vinculats amb les festes, les tradicions i els costums del poble, fent especial esment a les dones. Molts dels habitants de Bot cobren vida entre les pàgines del seu llibre.

Al llarg del text Cortés ens obsequia amb versets, cançons i rondalles i també amb frases fetes i tota mena de dites que lliguen amb tot allò que ens explica. No cal dir que moltes d'elles cada dia se senten menys i gràcies a aquesta aportació queden enregistrades i no cauran en l'oblit.

L'Antoni, amb l'ajuda de diferents eines, les unes escrites i les altres amb l'auxili de la sàvia tradició oral, teixeix amb diligència el fil de la història per a obtenir un nou llibre d'Història local: *Notes sobre Bot*. Un títol humil que ens fa pensar en

un altre, *Notes d'Història de Gandesa*, de Mn. Manyà. Cal molt de temps i paciència –haver de rebuscar entre vells papers i documents antics, de vegades desordenats i amb cal·ligrafies dubtoses– per a poder entrellçar l'ordit i la trama i obtenir, a la fi, la peça desitjada.

Són tants els aspectes en què el cronista de Bot ens il·lustra que és impossible resumir-los en unes poques ratlles. Creiem que aquesta no és la nostra missió: la nostra tasca consisteix únicament en fer-vos agafar el cuquet de la lectura d'aquestes "*Notes sobre Bot*".

Loreto Meix Boira